

О. Задоя
кандидат економічних наук, доцент
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро
В. Дмитрієв
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПІ ПОЛЬЩІ В КОНТЕКСТІ ВІДМІННОСТЕЙ ВІД ЗАГАЛЬНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В ЄС ТА СВІТІ

Анотація. В роботі визначені основні аспекти процесу міграції капіталу на глобальному рівні, а саме розглянуті та проаналізовані тенденції функціонування міжнародної інвестиційної діяльності на прикладі аналізу обсягів та динаміки прямих іноземних інвестицій в світі, ЄС та Польщі. На основі проведеного дослідження, висвітлено параметри коливань інвестиційної активності в визначених регіонах, прослідковано напрямки ПІ та вказано на відмінності в об'єктах інвестування протягом 2002-2022 рр. Застосування методології кореляційного аналізу дозволило виявити тісний зв'язок між показником накопиченого фонду вхідних ПІ та ВВП ПКС на душу населення на прикладі Польщі, що в поєднанні з аналізом динаміки зростання реального ВВП країни дає підстави стверджувати про достатньо стійку модель, яка спрямована на динамічний економічний розвиток.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції, міграція капіталу, транскордонне злиття, інвестиційна активність, економічний розвиток, реальний ВВП, ВВП ПКС на душу населення.*

Abstract. The work defines the main aspects of the process of capital migration at the global level, namely, the trends in the functioning of international investment activities are considered and analyzed using the example of the analysis of the volume and dynamics of foreign direct investments in the world, the EU and Poland. On the basis of the conducted research, the parameters of fluctuations in investment activity in the specified regions were highlighted, FDI directions were followed and differences in investment objects were indicated during 2002-2022. The application of the methodology of correlation analysis made it possible to reveal a close relationship between the indicator of the accumulated fund of incoming FDI and the GDP of the Republic of Kazakhstan per capita on the example of Poland, which, in combination with the analysis of the dynamics of the

country's real GDP growth, gives grounds for asserting a sufficiently stable model aimed at dynamic economic development.

Keywords: *foreign direct investment, capital migration, cross-border merger, investment activity, economic development, real GDP, GDP PPP per capita.*

Вступ. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) грають ключову роль у світовій економіці, впливаючи на розвиток країн та глобальну економічну діяльність. Прямі іноземні інвестиції – це прямі інвестиційні потоки капіталу в економіку певної країни, що є сумою акціонерного капіталу, реінвестицій прибутку та іншого капіталу. Є категорією транскордонних інвестицій, які пов'язані з тим, що резидент однієї країни контролює або має значний ступінь впливу на управління підприємством, яке знаходиться та функціонує в іншій країні. Важливим аспектом є те, що на відміну від інших видів інвестицій, ПІІ здійснюються з метою встановлення довгострокового інтересу та ефективного управлінського контролю над підприємством за кордоном. Тривалий інтерес до інвестиційного підприємства, як правило, передбачає створення складів, виробничих потужностей, збутової мережі, сервісних центрів, рекламної компанії та інших постійних або довгострокових процесів в країні-реципієнті. Саме цей характер прямих іноземних інвестицій надає настільки важливого значення у формуванні міжнародних економічних відносин. Адже вони сприяють встановленню довгострокових економічних зв'язків між країнами та підприємствами, дозволяють компаніям диверсифікувати свою діяльність та ризики, дають поштовх до розвитку інфраструктури, вносять великий вклад в підвищенні технічного рівня виробництва, сприяють створенню нових робочих місць та зменшенню рівня безробіття а також, що найголовніше, стимулюють економічне зростання виробництва та економічний розвиток країн завдяки більш ефективному перерозподілу капіталів.

Мета роботи. Провести огляд динаміки ПІІ Польщі в період 2002-2022 рр. та порівняти показники інвестиційної активності з відповідним періодом в країнах ЄС та світі. На основі отриманих результатів зробити висновки щодо тенденцій та напрямків інвестиційної діяльності на теренах Європейського Союзу, а також визначити ступінь впливу обсягів вхідних інвестицій на динаміку ВВП ПКС на душу населення в Польщі та зв'язок рівнем економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Огляд стану динаміки ПІІ є необхідним для розуміння тенденцій у світових економічних потоках капіталу, адже має пряме відображення настроїв на мультинаціональному економічно-інвестиційному середовищі. Беручи до уваги це твердження, слід розглянути наявні звіти країн та світових організацій, щодо динаміки інвестицій. Для подальшого аналізу, доречно використовувати звіти від Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), через їх повноту даних та детальний оглядовий аналіз процесів у цій сфері. Огляд стану динаміки ПІІ за 2022 рік буде проведено завдяки «Звіту про світові інвестиції 2023» (World Investment Report 2023), в якому розглядаються тенденції прямих іноземних інвестицій у світі, на регіональному та національному рівнях [1].

Згідно звіту, на світовому рівні, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) скоротилися на 12% до 1,3 трлн дол. у 2022 році у порівнянні з стрімким відновленням 2021 року. Уповільнення було спричинене глобальною полікризою: війна в Україні, високі ціни на продовольство та енергоносії, а також борговий тиск. Особливо постраждало міжнародне проектне фінансування та транскордонні злиття і поглинання (M&A) від жорстких умов фінансування, зростання відсоткових ставок і невизначеності на ринках капіталу. В цьому секторі, вартість міжнародних угод з проектного фінансування впала на 25% у 2022 році, тоді як вартість транскордонних M&A угод знизилась на 4% [1].

За оцінками UNCTAD, у 2023 році зберігалася негативна динаміка на глобальні ПІІ. Показники свідчать про слабкі тенденції у міжнародному фінансуванні існуючих проектів, що вказує на невпевненість інвесторів та несхильність до ризику. Натомість позитивною протипагою є тенденції інвестування у нові проекти, де кількість оголошених проектів зросла на 15% у порівнянні з попереднім роком.

Головною особливістю в сфері інвестування за останні роки є тенденція до переважаючої частки країн що розвиваються над розвинутими країнами. Саме 2022 року країни що розвиваються досягли частки більше ніж 70% від світових інвестиційних потоків, збільшивши за останній рік свою частку на 4% до 916 млрд дол. В той самий час, загальне зниження потоків ПІІ у 2022 році було зумовлене саме через спад у фінансових операціях багатонаціональних підприємств у розвинених країнах, де ПІІ впали на 37% до 378 млрд дол. [1].

У більшості регіонів, окрім Центральної та Східної Азії, зафіксовано зростання кількості оголошених проектів з нуля. Найбільше зростання відбулося в Південній Азії; кількість проектів в

Індії – більш ніж удвічі. За 2022 рік вартість оголошених інвестиційних проєктів з нуля зросла на 64% до 1,2 трлн дол. – це другий найвищий показник, зафіксований з 2008 року. У країнах, що розвиваються, вона зросла більш ніж удвічі – до 573 млрд дол., а в розвинених країнах – на 37%. Однак, зростання кількості оголошених проєктів з нуля відбулося в основному за рахунок послуг, на які зараз припадає дві третини всіх проєктів, а їх вартість досягла рекордних показників з найвищою часткою за всю історію.

Міжнародні інвестиції в сектори, що мають відношення до Цілей сталого розвитку в країнах, що розвиваються зросли у 2022 році. Інфраструктура на 26%, енергетика на 8%, водопостачання та санітарія на 20%, агропродовольчі системи на 6%, охорона здоров'я та освіта на 8% – у всіх цих галузях зросла кількість проєктів, за рахунок країн що розвиваються. Кількість міжнародних угод з проєктного фінансування в розвинених країнах зросла на 10% у 2022 році, досягнувши рекордної позначки в 1549 проєктів. Однак загальна вартість угод знизилася на 14% до 665 млрд дол. [1].

Галузевий розподіл мегапроєктів «з нуля», оголошених у 2022 році, ілюструє ключові тенденції у сфері транскордонних інвестицій. З 10 найбільших оголошених проєктів 3 стосуються напівпровідників, що є реакцією на глобальний дефіцит у відповідь на глобальний дефіцит і тенденції реструктуризації ланцюгів поставок, а 5 – у відновлюваній енергетиці.

З огляду на стан загальних світових інвестицій, для більш сфокусованого аналізу, додатково необхідно провести дослідження окремих регіонів та країн. Саме тому, на регіональному рівні доречно провести огляд європейського регіону, як того, що має величезний вплив на загальносвітовий стан ринку інвестицій. У якості досліджуваної країни, слід розглянути одного з найбільших та стрімко прогресуючих гравців в цьому регіоні – Польщу.

Як було зазначено раніше, регіон країн Європи зазнав значних потрясінь за 2022 рік. У 2022 році потоки ПІІ до розвинених країн як групи впали на 37%, що відбулося переважно за рахунок Європи. Значно скоротився приплив товарів хімічної промисловості, комп'ютерної та електронної продукції та фінансів. Проте, кількість проєктів з міжнародним фінансуванням у 2022 році все ж мала приріст. В Європейському Союзі кількість проєктів зросла на 27%: особливо зростання відбулося в Італії (на 78%), Німеччині (на 57%) та Іспанії (на 10%) [1].

Однак, загальні значення для притоку ПІІ в розвинених країнах Європи та Європейського Союзу викривлені через значні коливання в

країнах-транзитерах та разовими угодами зі злиття та поглинання. За винятком Люксембургу, приплив капіталу до Європейського Союзу збільшився з 127 млрд дол. до 197 млрд дол.

Якщо розглядати окремі країни, що зазнали змін, то варто згадати Францію, де потоки зросли на 18% – до 36 млрд дол.; Італію, де ПІІ також зросли з -9 млрд дол. до 20 млрд дол.; Німеччину, де потоки ПІІ впали на 76%, до 11 млрд дол.; російську федерацію, чії потоки ПІІ впали до -19 млрд дол. у 2022 році з 39 млрд дол. у 2021 році, оскільки більшість великих компаній продали свої активи від початку повномасштабної агресії в Україні, потоки якої відповідно впали до 1 млрд дол. з 7 млрд дол. у 2021 році [1].

Найбільш важливим сектором інвестицій за 2022 рік в Європі став енергетичний. Включаючи внутрішньо європейські інвестиції, лише на Європу припадає майже три чверті всіх міжнародних інвестиційних проєктів у відновлювану енергетику у 2022 році, що відображає занепокоєння з приводу енергетичної безпеки та узгоджені зусилля, спрямовані на зменшення залежності регіону від поставок газу з росії.

Однак, закордонні інвестиції здатні мати відмінний ступінь впливу на економічний розвиток в залежності від країни. Також, проблемним є питання взаємоз'язку між фондом міжнародних інвестицій в економіці країни та її добробутом. Для визначення цього, необхідно провести кореляційний аналіз між накопиченим фондом вхідних інвестицій та ВВП за паритетом купівельної спроможності на душу населення на прикладі Польщі – країні, що мала схожі з Україною структурні проблеми на початку 90-х років та наразі показує одні з кращих результатів щодо динаміки показників економічного розвитку. В підтвердження цього можна навести статистику відсоткової зміни реального ВВП Польщі у період 2002-2022 рр.: лише в 2020 році цей показник відображав негативне значення, в той час як всі інші країни ЄС періодично демонстрували від'ємну динаміку, особливо в кризові 2008-2009 рр. та під час пандемії COVID-19 [2]. Зважаючи на це, нашої державі буде вкрай корисно дослідити досвід свого західного сусіда та спробувати запроваджувати відповідні реформи заради покращення вітчизняного інвестиційного клімату та розбудови необхідної інвестиційної інфраструктури: інститутів спільного інвестування та фондових майданчиків [3].

Провівши кореляційний аналіз між фондом вхідних інвестицій (inward stock) та ВВП ПКС на душу населення (в постійних цінах), отримане значення кореляції 0,93 свідчить про наявність доволі тісного зв'язку між прямими іноземними інвестиціями та рівнем економічного розвитку і життя населення в Польщі (Рис. 1). З чого не важко зробити

висновок, що країна зацікавлена в залученні ПІІ аби забезпечувати стрімкий та стабільний розвиток економіки і суспільства. Цей кореляційний аналіз, як і інші розрахунки, підтверджує вирішальний вплив ПІІ на розвиток економіки країни, що є інтегрованою в міжнародний економічний простір.

Рис. 1. Кореляційний аналіз між фондом вхідних інвестицій (inward stock) та ВВП ПКС на душу населення (в постійних цінах 2017 дол.) в Польщі, 2002-2022 рр.*

**Складено авторами за [4].*

За цими результатами, варто додатково розглянути динаміку іноземних вкладень за останні декілька років. Порівнявши вхідні потоки ПІІ до Польщі та Європи загалом, простежується відмінність в інвестиційних тенденціях. Навіть попри значний спад в усьому регіоні, через вище описані геополітичні та економічні обставини, Польща демонструє приріст в прямому іноземному інвестуванні (Рис.2). Ця статистика є індикатором, що польська економіка має можливості та спрямованість до подальшого економічного розвитку, завдяки залученню ПІІ через створений позитивний інвестиційний клімат в межах країни.

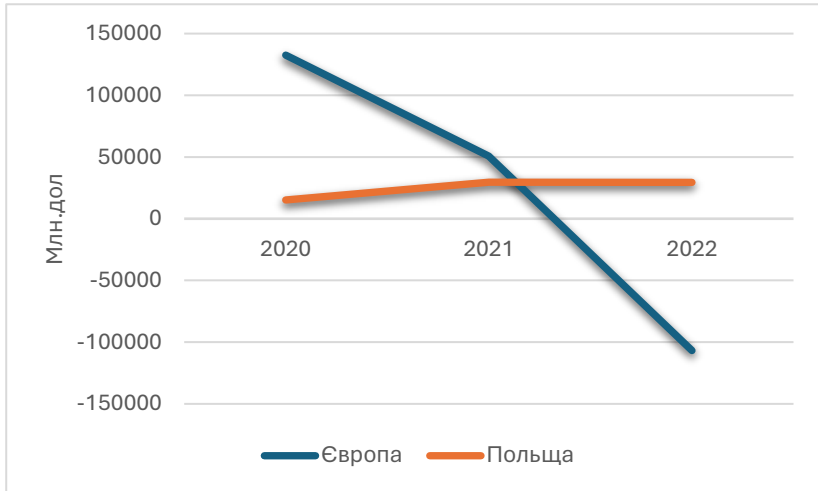

Рис. 2. Потоків прямих іноземних інвестицій до регіону Європи та Польщі окремо, 2020-2022 рр.*

**Складено авторами за [5].*

Також, якщо порівнювати накопичені інвестиції країни за кордоном, та фонду діючих іноземних інвестицій в Польщі, то країна є однозначним реципієнтом маючи позитивне значення міжнародної інвестиційної позиції. Адже співвідношення складає 30189 млн дол. до 269840 млн дол., що відповідає лише 8,9% ПІІ в країні.

Висновки. Головною світовою тенденцією за останні роки є скорочення потоків ПІІ до розвинених країн, а країни, що розвиваються наразі отримали дві третини від світових ПІІ, що свідчить про значні зміни в інвестиційній сфері та віддзеркаленні положення розвинутих країн, та тих, що розвиваються. Глобальне середовище для міжнародного бізнесу та транскордонних інвестицій залишається складним як у 2022, так і 2023 році, а геополітична напруженість залишається високою, що викликає невизначеність інвесторів. Це підтверджується скороченням ПІІ на 12% у 2022 році, до 1,3 трлн дол. В межах європейського регіону, інвестиційний клімат та настрої є більш негативні, ніж загальносвітові. Адже економіка Європи зазнала відтоку інвестиційних потоків у розмірі 107 млрд дол. за 2022 рік, тоді як від 2021 року отримала незначний приріст у розмірі 51 млрд дол. вхідних інвестиційних потоків. Негативні тенденції в Європі викликані полікризою, що спричинена, першочергово, війною в

Україні, що створює негативний вплив на інвестиційний клімат в усьому регіоні. Однак, навіть попри загальне скорочення інвестицій, існує позитивна динаміка в кількості проєктів з міжнародним фінансуванням у 2022 році, що може свідчити про збільшення ступеню інтернаціоналізації та більш активну і ефективну взаємодію світових капіталів в майбутньому. Адже, як демонструє кореляційний аналіз, ПІІ є надважливим аспектом економічному розвитку країни.

Список використаних джерел

1. UNCTAD's World Investment Report 2023 URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf
2. International Monetary Fund. World Economic Outlook Database. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/October>
3. Задоя О.А., Фоменко В.С. Тенденції розвитку портфельних іноземних інвестицій в Україні. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2021. № 1(30). С. 44-54
4. The World Bank. GDP per capita, PPP (constant 2017 international \$) – Poland. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.KD?locations=PL>
5. UNCTAD. FDI inward stock, by region and economy. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/wir2023_tab03.xlsx